

# Horta cultural

**La comarca de l'Horta Nord viu un reviscolament de cultura més enllà de la tutela institucional. Un corrent que té el seu equivalent voluntarista a València amb les activitats de la companyia de teatre El Micalet.**

**D**es de l'avern. Del melic de la por humana ha vingut la inspiració per a un grup de gent compromesa que ha decidit constituir un flux d'activitats a la recerca del seu origen i de la seua cultura. Perquè ha estat sobretot la vella festa dels dimonis el nexa d'unió entre un seguit d'associacions i colles que han constituït una marea de moviments a la recerca d'un civisme i una il·lustració pròpies. I s'han vist decidits perquè les administracions municipals i autonòmiques acostumen a desatendre la concreció de la coneixença del poble, perdudes en una tecnocràcia cultural generalista.

**La flama dels correfocs.** Al voltant de cinc anys enrere, es va conformar a Massalfassar la colla de dimonis de la vila. Es recuperava d'aquesta manera un ancestral costum que, primer, la burgesia liberal del segle XIX havia decidit extirpar amb una forta embranzida per considerar-lo una resta primitiva de l'època medieval i que els conservadorismes, després, havien sumit en el descàndid durant el segle XX. El col·lectiu cívic La Forana d'aquest poble sabia que tant a les celebracions de Sant Antoni com a les del Corpus, la presència d'icones infernals havien estat constants en èpoques passades com a llegat dels repobladors del Principat —on el foc diabòlic és encara incandescent en nombrosos actes festius— i decidiren recu-



RAFA GIL

**La colla de dimonis de Massalfassar. Des del seu bar, L'Infern, s'impulsa el nucli cívic que ha inspirat el Centre d'Estudis de l'Horta Nord.**

perar-los com a senyal natural d'identitat. La colla va germinar i prompte augmentà: avui la componen prop de 60 persones que taquen amb la flama dels seus correfocs un gran ventall de festes de poblacions del país, a les quals acudeixen contractats per animar sobretot les festes del culte a la combustió de Sant Joan. L'exemple dels dimonis de Massalfassar ha estat seguit per altres poblacions com Vinaròs, Aldaia o Benimaclet.

La congregació luciferina de l'Horta ha estat només el dipòsit seminal per a un projecte més ambiciós, com comenta el membre de la colla dimoníaca Oriol Castelló: "Ens vàrem adonar que necessitàvem un local de reunions, on unes persones que teníem una sèrie d'inquietuds podríem posar-les en ordre. Així, ens vàrem fer càrrec del cafè L'Infern, des d'on programem activitats que indaguen en la nostra ànima com a poble, com ara tertúlies amb escriptors o distintes exposicions i actuacions musicals".

Per altra banda, a L'Infern ja hi havia joves disposats a plasmar aquesta recerca personal en comunicació. I en 1994 es va posar dempeus *La Roda del Temps*, revista que semestralment s'encarrega de recollir estudis de divulgació i opinions sobre el fet comarcal de l'Horta Nord. La interrelació és clara: els diners que els diables trauen amb els correfocs s'inverteixen en la publicació, que conjuga la distribució a mà i a consciència amb l'objectiu de fer-la arribar a diversos centres d'estudis dels Països Catalans i a llibreries de tot arreu. I més: mitjançant la vinculació a la revista d'un nucli de gent lligada al món de l'ensenyament, es crea el Centre d'Estudis de l'Horta Nord, que naix el passat any per a dignificar el patrimoni comarcal i promoure l'animació cultural. "Necessitem combatre el desordre especulatiu que s'està donant a les nostres terres -afirma Josep Vicent Frechina, el seu secretari-, on polígons fantasma que no se sap per a què serveixen ni quines indústries promocionen estan desarticulant la morfologia i el *modus vivendi* de sempre. Des d'aquest centre hem de divulgar què som, quina és la nostra història i què passa al nostre entorn." En aquest sentit, l'organització reivindica el sanejament del barranc del Carraixet i ha creat unes comissions de reculls bibliogràfics, de patrimoni històric i de documentació.

Aquestes activitats de recerca han rebut ajudes puntuals de l'Ajuntament (abans del PSOE, avui del PP). Pel que fa a les institucions, el secretari general del centre argumenta que "estan acostumades a su-



**Vicent S. Olmos (Catarroja). Impulsa la historiografia des de la revista *Afers*.**

rar per damunt de tot, i els col·lectius naixen per a respondre a uns desitjos que aquestes ignoren. El problema és que les administracions no es creuen el país ni la llengua que ens pertany per dret. La pujada de la dreta al poder, i la previsible solidificació d'aquesta en les properes eleccions, ha provocat per una banda una dinamització d'un moviment popular que estava quiet, però també estem segurs que farà venir una sèrie de traves perquè els populars són bastant aliens a aquestes accions". Amb el suport de bona part del poble, els integrants d'aquest conjunt paral·lel cultural insisteixen en la preparació per al maig del 97 del primer congrés sobre la comarca. Un congrés on s'involucrarà una llarga sèrie d'associacions d'aquest espai geogràfic, com el col·lectiu Contracorrent de Foios o l'Associació de veïns Carraixet d'Almàssera. Algunes d'aquestes associacions destaquen per les característiques de la seua ubicació, com el col·lectiu de Joves de la Coma, barri terriblement marginal de Paterna. D'altres, per la seua activitat, com l'Associació Cultural el Bassot de Burjassot, posada dempeus arran de la mort del jove Guillem Agulló, i on la densitat i dispersió municipal fa més urgent una reflexió sobre les arrels ciutadanes. L'agrupació destaca per celebrar cada any una setmana antifeixista i un sopar commemoratiu del poeta i fill de Burjassot Vicent Andrés Estellés, amb l'ajuda del Bloc de Progrés. El Bassot, com la resta d'agrupacions cíviques, està integrat dins de la coordinadora d'Associacions Culturals de l'Horta, i es finança amb les quotes dels seus socis

-més de 60- i amb els guanys que genera la barra del seu local. Ha destacat en la promoció de la música tradicional com a investigació a partir de la festa, un signe dels últims temps al País Valencià, com confirma l'èxit de bandes com Tres fan ball i Urbalià Rurana i la publicació de la revista de folk *La Canya*, editada pel col·lectiu d'instrumentistes (dolçainers sobretot) del mateix nom.

**Ansietat literària.** Però hi ha col·lectius que al neguit cívic uneixen clarament uns plantejaments de potenciació artística. Es el cas de Vianants de Rafelbunyol o el Pro-premsa Comarcal La Veu de Puçol, que, plegats amb l'associació De la A a la Z de València editen la revista cultural *L'Aljama*, especialitzada en estudis literaris. Tot i que avui gaudeix ja de la seua finestra a Internet, ha estat l'enorme voluntarisme dels seus directores Manel Alonso i Vicent Peña, el factor que ha propiciat l'espai que la publicació ja ha aconseguit. Al voltant del cafè L'Infern de Massalfassar, del cafè Django's de Puçol i del cafè Tendur de València, els col·lectius organitzen tertúlies, capten patrocinadors per a la publicació i atorguen premis literaris. Segons Manel Alonso, "com que les subvencions institucionals són esquifides, pensem que per a objectius com el de fer una publicació nova cal incentivar la iniciativa privada progressista, com també buscar la personalització de l'espai de trobada. Per exemple els pubs, embolicar-los en una atmosfera de la seua comarca i de la que poden formar part. Que no es deixin dur per la fredor del típic bar, sinó que s'integren en la cultura i les necessitats que es generen al seu entorn."

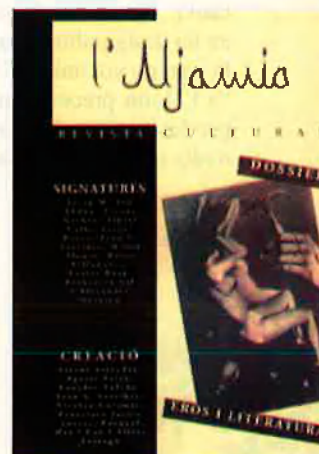
**afers**



21

La dècada del realisme a l'Àfrica (1985-1995)

1995

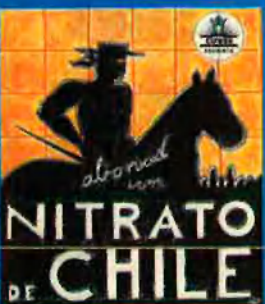


LA RODA DEL TEMPS



Moltes d'aquestes necessitats comarcals tenen el suport de la plataforma cívica Bloc de Progrés, que compta en les seues files amb part del contingent humà de les associacions abans esmentades. L'efervescència de la plataforma no cessa. El Bloc de Burjassot col·labora amb el sopar-homenatge a Estellés. El Bloc de Paterna ha organitzat sopars-tertúlies on s'han tractat temes urbans com ara els pressupostos locals del 96, amb presència de regidors de distint color polític; el de Foios ha iniciat una campanya per ajudar el poble saharià; i el de Museros ha analitzat la problemàtica ambiental. Tot això acompanyat dels premis Jaume I atorgats a aquells veïns del poble que per la seua trajectòria ciutadana es considere que són especialment rellevants. En opinió de Silvia Suner i Joanma Torres, coordinadors respectivament del Bloc de Progrés a l'Horta Nord i Sud, "les activitats són moltes i el suport popular no deixa de créixer. En canvi, aquest interès cívic no es tradueix en un desig polític. Duen camins separats, la gent no vol unir-los". Torres matisa que "a l'Horta preocupa molt la coordinació per les característiques de la zona. Són molts pobles i ben distintos. Mentre que al nord la tradició de reunir-se i moure inquietuds ha estat més constant, a la part sud s'ha perdut i el treball a fer és major."

LA RODA DEL TEMPS



Encara que cívicament endormida des del punt de vista cultural l'Horta Sud té una peça important dins del desenvolupament del pen-

LA RODA DEL TEMPS



RAFA GIL

Companyia de Teatre El Micalet. Pretén crear un conjunt estable professional de teatre en català.

sament contemporani del país. Es tracta de l'editorial Afers, que des d'una petita andana de Catarroja publica la reconeguda revista especialitzada en història del mateix nom, i també un altra de semblant estil però de continguts més directes anomenada *El Contemporani*, i diferents col·leccions de llibres. Desatésa des que governa el PP a la Generalitat de les ajudes al suport genèric a les publicacions en valencià, Afers té també redaccions a Barcelona i Mallorca. El camí de la revista insígnia de la casa ja s'estén al llarg d'onze anys, i als seus consells de redacció i d'assessorament hi ha presències tan rellevants com Miquel Batllori, Josep Benet i Sebastià Serrano, entre molts altres.

El seu cap de redacció i director editorial, Vicent S. Olmos, resumeix el bagatge de la publicació quadrimestral *Afers*: "haver anat més enllà de la historiografia comarcal i haver-nos implicat en una concepció de país més enllà de les fronteres autonòmiques procurant el debat reflexiu". A un preu de 3.000 pessetes, la revista ha arribat a vendre 2.000 exemplars de cada número, connectada amb altres publicacions internacionals amb què intercanvia publicitat. "Les subvencions no han arribat amb fluïdesa -diu Olmos-, però és que tampoc preteníem fer caminar

un projecte institucional, sinó un que responguera als interessos dels historiadors escrit en català."

**Teatre autònom.** La distància institucional no és exclusiva de les comarques, sinó que es manté especialment a la metròpoli, molt prop de l'Horta. Per exemple, amb la companyia estable de teatre de la Societat Coral el Micalet, iniciativa coratjosa en una València on hi ha poques sales i el fet teatral institucional passa per moments delicadíssims. El nucli de la companyia són els actors Ximo Solano, Pilar Almería i Joan Peris, lligat fins fa poc al Teatre Lliure i que també ha dirigit els dos muntatges que fins ara ha enllestit el conjunt (*Nàpols Milionària*, d'Eduardo de Filippo i *Cantonada Perillosa*, de J. B. Priestley,

encara en cartell). La sala El Micalet havia de ser reformada segons un acord amb el PSOE amb un pressupost faraònic de 200 milions de pessetes i del qual el PP diu no saber res. Amb tot disposen d'un espai acollidor on l'actor té un contacte proper amb el públic, la companyia pretén fer una programació contínua de teatre en català "perquè hi ha un mite que cal desterrar, que és pensar que fer teatre en la nostra llengua està condemnat al fracàs a la ciutat. Això és mentida, si allò que es representa és digne", diu Peris que defineix la proposta del Micalet com "única, perquè mai s'ha creat una companyia estable a València". Per a l'actor, el fet que Manuel Àngel Conejero, director artístic de Teatres de la Generalitat pel PP, haja convertit l'organisme que dirigeix en un caos no hauria d'afectar la professió, "però ho fa perquè anteriorment el PSOE tampoc no ho havia pensat mai, no havia creat les infraestructures adients. Nosaltres no hem rebut suport administratiu exceptuant un crèdit. Però bé, creiem en el futur de la companyia perquè podrem solucionar els problemes del present, si més no, amb la il·lusió de l'amor a allò que fem." Als nostres dies, sens dubte aquest ha de ser el més ferm motor.

Joan M. Oleaque